

DEZVOLTAREA ABILITĂȚILOR SOCIALE LA ELEVII CU CES

PETCU Mariana, profesor-educator,

Șc. Profesională Specială „Emil Gârleanu”, Galați, România

STRATAN Valentina, doctor, conferențiar universitar,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Republica Moldova

Rezumat. *Suntem diferiți dar trebuie să participăm în mod egal la interacțiunea socială, dar pentru realizarea propriilor obiective uneori este necesar să adaptăm unele reguli sau norme. Consolidarea învățării devine cheia integrării oricărui copil în societate, indiferent de mediul din care provine. Învățarea nu se bazează doar pe imitare, reflex, ci prin utilizarea cât mai des a jocului de rol care-l determină pe copil să ia contact cu normele sociale, cu regulile și respectarea acestora chiar și cu depășirea unor bariere, cu rezolvarea unor probleme care îi fac să iasă din tipar.*

Summary. *We are different but we have to participate equally in the social interaction, but in order to achieve our own goals sometimes it is necessary to adapt some rules or norms. Consolidating learning becomes the key to integrating any child into society, regardless of their background. Learning is not only based on imitation, reflex, but by using as often as possible the role play that determines the child to get in touch with social norms, rules and their observance even overcoming barriers, solving problems that I get them out of print.*

Cuvinte cheie: *integrare, relații sociale, socializare, competențe sociale.*

Keywords: *integration, social relations, socialization, social skills.*

Copilul ne oferă adevărata sinteză a vieții, care rezidă în spiritul umanității. Dar acel spirit care învăluie copilăria noastră este apoi întunecat de umbrele temniței care începe deasupra copilului în creștere; iar omul îl vede murind departe și pierind în lumina zilei obișnuite. Într-adevăr, viața noastră socială înseamnă destul de des întunecarea și moartea vieții naturale care există în noi [2].

Civilizația a fost definită ca fiind ajutorul permanent al omului la adaptarea la mediul în care conviețuiește alături de semenii săi. O societate nu poate fi considerată prosperă dacă pune etichete și elimină/ marginalizează persoanele pe care le consideră diferite. De aceea trebuie să fim atenți la ceea ce spunem și la ceea ce facem ca adulți, ca profesori, ca politicieni etc, să-i ajutăm pe copiii să-și creeze alte visuri, alte speranțe, alte norme care să le permită să găsească soluții diferite și să-i determine să se simtă confortabil în societate, să fie o personalitate socială. Se cunoaște dorința

copiilor de a fi în jurul adultului, de a imita modelul lor – comunicare, acțiune, activități, relații-care are un impact major asupra specificului relațiilor interpersonale în grupurile de copii.

Politicile educaționale ar trebui să țină cont de faptul că elevilor le place să coopereze, să rezolve sarcini, să lucreze în grupe diferite, în funcție de abilități. Este important ca sistemul de învățământ să fie conceput pentru toți copiii, să țină cont de diversitatea mare a nevoilor de învățare, a caracteristicilor unice ale fiecărui copil/ elev. Pentru elevii cu cerințe speciale să se utilizeze pedagogii centrate pe copil care să corespundă nevoilor acestora și școlile cu învățământ normal să fie deschise incluziunii. Elevilor li se va permite participarea activă la mediul de educare prin crearea unui climat pozitiv, prin asigurarea unor elemente de sprijin (materiale și umane) și prin utilizarea unor metode moderne și atractive [8].

G Roche definea socializarea ca fiind un proces care permite persoanei să se adapteze la mediul social prin integrarea în structura personalității elementele sociale și culturale[6]. Deci, școala poate fi fundamentul cunoștințelor viitorilor membri ai societății.

Dacă învață de mici:

- să se tolereze,
- să accepte și părerile celorlalți,
- să remarce, evidențieze punctele tari ale partenerilor,
- să simtă o anumită afecțiune pentru ceilalți (indiferent de rasă, castă, religie etc), atunci- prin

experiențe zilnice- pot să se adapteze la societatea care este într-o rapidă transformare. Copilul/ elevul se integrează în societate mai ușor folosindu-și propria experiență, nu prin intervenția adultului care-i poate micșora/ zdruncina încrederea.

D.B. Elkonin consideră că la copii de vârstă preșcolară se formează relații de tip nou [apud, 7], iar L.S. Vygotsky, subliniază faptul că după vârsta de șapte ani se ”pierde spontaneitatea copilăriei” datorită diferențierii în conștiința copilului a vieții sale interne și externe [ibidem]. Libertatea este constructivă din primii ani de viață, nu se învață când ești deja adult, de aceea școala integrează în programe activități care să determine cele patru competențe sociale:

✓ Să-și facă un grup de prieteni, să se încadreze în grup, să se facă cunoscut;

✓ Să coopereze, colaboreze cu membrii grupului într-un cadru structurat pentru a îndeplini un obiectiv pe care și l-au propus. Ei se pot autoevalua și pot fi evaluați având în vedere modul în care rezolvă sarcina de lucru. O posibilitate de a se afirma poate fi creată prin lucrul cu diferite grupuri și prin roluri diferite.

✓ Să-și dezvolte abilitățile de comunicare (verbală și nonverbală) în interacțiunea cu ceilalți participanți. Încă de mici ei învață regulile unui dialog; regulile de a asculta și a nu critica opiniile celorlalți; formularea unei politici de grup prin stabilirea unor norme pentru o discuție civilizată; să se

exprime clar, coerent și să-și expună nevoile lor sau ale altora; să înțeleagă și să urmeze unele instrucțiuni.

- ✓ Să păstreze relațiile care se sudează de-a lungul timpului [5].

Exprimarea liberă, spontană a copiilor determină descoperirea capacităților, nevoilor sau a intereselor acestora.

Formarea competențelor de socializare ale copiilor pentru a se subordona anumitor reguli ale grupurilor în care se joacă/ învață, mai târziu formarea capacității de a deveni elev și de a răspunde solicitărilor cadrelor didactice este strâns legată de formarea priceperilor de comunicare și analizare a lumii înconjurătoare. Pentru elevii cu dizabilități va fi mai greu, dar nu imposibil, să socializeze, să comunice cu mai multe persoane, să se adapteze ușor într-un mediu nefamiliar. Ei nu-și creează obiective pe termen lung dar le place să se joace, la început singuri, treptat cu doi sau mai mulți colegi. Trebuie să se identifice ceea ce le face plăcere, ce stil de învățare îi avantajează, ce se poate face pentru formarea și dezvoltarea autonomiei personale.

Într-un studiu realizat în cadrul Universitas Sulawesi Barat care a avut ca scop identificarea abilităților sociale și a modalităților de formare a competențelor sociale [4], s-au identificat optsprezece abilități sociale: integritate, diligență, curaj, responsabilitate, religiozitate, disciplină, gândire critică; curiozitate, munca grea, autonomia, rezolvarea de probleme, gândirea critică, abilitățile de comunicare, încrederea în sine, luarea deciziilor, munca colaborativă/ cooperativă, respectul, grija.

Abilitățile sociale au fost definite diferit ca fiind:

- ✓ comportamente învățate din interacțiunea cu ceilalți și care diferă în funcție de interlocutori, de etapă/perioadă, de poziția ocupată în grup/societate;
- ✓ interdependența dintre contextul colectiv și capacitatea celui care comunică;
- ✓ capacitatea de a comunica pozitiv cu ceilalți (să vorbești/să ascuți pozitiv) și de a respecta regulile;
- ✓ stabilirea și menținerea unor relații;
- ✓ autocontrolul furiei și acceptarea criticilor [4].

Având în vedere acest inventar de abilități sociale, considerăm că pot fi dezvoltate treptat majoritatea și de aceea integrarea școlară este bine să se facă în dublu sens: de la școală către elev și de la elev către școală. Acum este într-o mică măsură adaptată școala integratoare pentru elev iar o flexibilizare a curriculumului, o evaluare continuă, o reconsiderare a sprijinului acordat unor categorii de elevi, un parteneriat educațional permanent ar duce la o valorizare a pluralității, la respectarea individualității umane, le-ar acorda tuturor șanse egale.

Pregătirea pentru societate pornește prin atribuirea de mici roluri la viața din clasă, mai târziu la viața din comunitate, prin realizarea de relații sociale în grupul în care este integrat. Specific

copiilor este jocul, jocul devine o formă de viață socială la scară mică în care se formează relații. Pot fi relații de intrigă și rol sau de prietenie (atunci când se hotărăsc să facă ceva împreună ținând cont de preferințele comune), dar cel mai mult contează temperamentul copiilor pentru a se integra/ interpreta mai ușor rolul și să nu rămână izolați, sau să fie apreciat (lider), să fie cel care întrerupe jocul – încalcă regulile.

Comunicarea copiilor cu partenerii de joc, cu colegii de grupă/clasă, cu adulții face ca comportamentul acestora să se modifice în funcție de "evaluările" celorlalți. Astfel ei încep să conștientizeze că anumite comportamente, aspirații sunt în concordanță cu așteptările sale și a celor din jur, sau nu. Acum este perioada în care se dezvoltă spiritul critic, fac comparații, devin ambițioși, iar în funcție de stima de sine pot duce sarcinile la bun sfârșit, doresc să domine, să atragă atenția celor din jur – în special, adulților-, ca să se afirme pot încălca regulile de comportament – nu mai cooperează, doresc să fie în centrul atenției, să aibă succes doar ei. Vorbim despre copiii care au stima de sine foarte mare. La celălalt pol, dacă au o stimă de sine scăzută, pot să treacă ușor de la o stare la alta (să fie retrași, închiși sau să plângă), sunt nehotărâți, nu și stabilesc obiective, au nevoie de sprijin pentru a termina sarcinile și a se integra. Elevii cu stima de sine potrivită sunt cei care cooperează, sunt prietenoși, se adaptează ușor, nu fug de sarcini complexe, sunt consecvenți, sunt generoși [3].

Elevii cu CES pot fi integrați în jocuri de rol ca: "La teatru, La piață, În oraș, În parc, La zoo" și astfel ei învață să comunice; să înțeleagă anumite reguli (cum să se comporte în societate – să salute, să circule cu mijloacele de transport în comun, să asculte, să facă liniște, să aplaude); învață cifrele care sunt scrise pe bani, pot înțelege că le trebuie bani ca să cumpere ceva (bilete, jucării, mâncare etc); învață să se joace și cu alți copii sau măcar să-i accepte în jurul lor; să recunoască anumite animale, păsări, pești, reptile – să poată reproduce onomatopee (Cum face?), să spună mediul în care trăiesc.

O altă formă de socializare este aceea de a li se acorda sarcini în grupul clasei: să ștergă tabla, să ude florile, să ștergă băncuța, să împartă "Cornul și laptele", să împartă fișele de lucru, să ascute creioane pentru colegi. Când mergem în sala de mese pot să aducă tacâmuri la masă, să-și ducă farfuria, să ducă resturile (firmiturile) la coș. Unii copii se simt importanți că fac astfel de lucruri și uită de anumite stereotipii (să facă ca mașina de spălat, ca tractorul, să se foiască pe scaun).

Pentru a le da posibilitatea să ia singuri decizii, să fie autonomi, responsabili putem să-i lăsăm să aleagă ceea ce vor să facă la anumite ore: la stimulare cognitivă (alege ceea ce vrea să numere / să recunoască cifre- soldăței, jucării, cărți de joc; sau cărți în care să "vâneze litere", să recunoască silabe – citire emergentă), la terapie ocupațională (să deseneze – și ce anume i-ar plăcea, să decupeze, să facă quilling, să se joace cu plastilină), la ludoterapie (să aleagă melodiile pe care să le cântăm, să dansăm, să jucăm "Scaunele mișcătoare", să ținem ritmul prin bătaii diferite – mâini, picioare, degete – ritmogramă; sau joc de rol – "De-a mama..., De-a polițistul..., De-a medicul...,

De-a vecina – unde își exprimă plăcerea sau frica pentru anumite lucruri ca: frica de injecție, dezgustul de a lua pastile, teama de polițist; sau plăcerea de a fi ca mama – atentă, iubitoare; încântarea de a sta la ceai/cafea cu vecina). În aceste jocuri un rol esențial îl are comunicarea (verbală, nonverbală dar și paraverbală).

Copiilor cu dizabilități de auz le plac jocurile pe bază de mimică, pe bază de ghicitori dar și jocuri de inteligență (diferite rebusuri, aritmografe, propoziții lacunare unde la sfârșit sunt prezentate niște imagini și ei trebuie să aleagă pe cea care se potrivește). Jocurile de mimică se pot face cu diferite păpuși (marionete, păpuși de pus pe mână, pe degete).

Toate aceste jocuri duc la dezvoltarea atenției copilului, la studierea mediului și la transmiterea informațiilor, la exprimarea în public fără teama de a se face de rușine pentru că are o tulburare de vorbire (dislalie, rinolalie, balbism etc), dar și la formarea echipei de lucru (cadre didactice, logoped, kinetoterapeut, psiholog, defectolog, părinți) care să găsească cele mai potrivite metode pentru formarea cunoștințelor, aptitudinilor și abilităților acestuia [9]. Problema cu care ne confruntăm este aceea că nu am găsit încă un factor comun prin care să eliminăm prejudecățile și ideile greșite pentru a crea un mediu potrivit în care să devenim apti să educăm copilul și să-i dăm libertatea acestuia să-și realizeze obiectivul, să-i satisfacem cerințele de dezvoltare și activitate.

Bibliografie/siteografie

1. Montessori, M. Copilul în familie, editura Vremea, București, 2015.
2. Montessori, M. Descoperirea copilului <http://autori.citatepedia.ro/de.php?a=Maria+Montessori>
3. Khapacheva, S. M., Dzeveruk V. S. Pregătirea socială și psihologică a copiilor pentru școală ca o componentă semnificativă a pregătirii psihologice generale a copilului ca școlarizare. <https://ik-ptz.ru/ro/literature/socialnaya-gotovnost-detei-k-shkole-kurovaya-rabota-socialnaya.html>
4. Rusdiah. The Integration of Social Skills in Teaching Speaking to Undergraduate English Language Teaching Students, *ELT Worldwide* Volume 4 Number 1 (2017) P-ISSN 2203-3037
5. Integrating Social Skills Development with Academic Curricula <https://study.com/academy/lesson/-social-skills-development-with-academic-curricula.html>
6. Источник материала: <https://bodyandface.ru/ro/circulatory/chto-takoe-socializaciya-lichnosti-etapy-socializacii-lichnosti.html>
7. Pregătirea socială a copiilor pentru școală. Curs: Pregătirea socială a copilului pentru școală, <https://ik-ptz.ru/ro/literature/socialnaya-gotovnost-detei-k-shkole-kurovaya-rabota-socialnaya.html>
8. What Is Inclusive Education, <https://inclusiveeducation.ca/about/what-is-ie/>
9. <https://ik-ptz.ru/ro/literature/socialnaya-gotovnost-detei-k-shkole-kurovaya-rabota-socialnaya.html>